

Het bijbelse kernwoord vrij-/gewillig

I. HET OUDE TESTAMENT

נָדַב nh. (b. a. *Hithpa.*; j.-a. *Pa.*) freiwillig tun; altaram. in נִדְבָה Freigebigkeit, Lidz. 321; ar. **نَدَّب** rufen, antreiben; intr. **نَدَّب** edel, bereitwillig s. (n. Ges.: sich selbst antreiben; n. Barth § 125° *den.* v. **נָדַב** „Ausrufer“, Befehlender, vgl. zu **נָדַב**; n. Schwally, D. heil. Krieg 47, wäre *nādīb* eig.: der z. Heeresdienste verpflichtete freie Mann, später: d. Adlige, Fürst), **نَدَّب** VIII bereit, bereitwillig s.; **نَدَّب** „nicht obligatorisch“ v. religiösen Vorschriften, s. Kremer, SbWA, phil. hist. Cl. CV 2 484. Vgl. auch Dillm., Lex. aeth. 680. Ohne Zshg. m. ass. *nindabā* (*nīdbā*) Röstbrotopfer, s. Jensen, KB 6 380. KAT 441.
Kal pf. **נָדַב**, **נִדְבָה**; *impf. m. suff.* **יִדְבְּנִי** — m. d. *acc.* antreiben (v. Herzen, das zu einer freiwilligen Tat antreibt) Ex 25 2. 35 21. 29. (Sir 45 28).
Hithpa. pf. **הִתְנַדְּבוּ**; *impf.* **יִתְנַדְּבוּ**; *inf.* **הִתְנַדְּבוּ**, **הִתְנַדְּבוּ**; *pt.* **הִתְנַדְּבוּ** — 1. sich willig beweisen Neh 11 2, zum Kriegsdienste Ri 5 2. 9 (vgl. Ps 110 3); m. **לְהִדְוֶהוּ** 2 Ch 17 16. — 2. eine freiwillige Gabe bringen Esr 1 6. 2 68. 3 5. 1 Ch 29 5. 6. 9. 14. 17.
Derivate: **נָדַב**, **נִדְבָה**, vgl. *nomm. pr.*

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915; Abr. Trommius, Nederlandse concordantie (6^e herz.dr.). Zie ook enkele verwante Hebr. woorden voor vrijwillig en gewillig.

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

- Vrijwillig; van een man wiens hart zich beweegt tot een vrijwillige daad (bijv. een hefoffer/ vrijwillig offer): Ex.25:2; 35:5, 21v 29; 36:3 (+ verschillende andere teksten: Lev. 7:16; 22:18, 21, 23; 23:38; Num. 15:3; 22:39; Deut. 12:6,17; 23:23; 2 Kron. 35:8; Ezech. 46:12; Amos 4:5. Zie ook Deut.16:10; 1 Kron. 28:21; 29:5, 6,9,14,17; 2 Kron. 29:31; 31:14; Ps. 54:8; Ezra 1:4, 6; 2:68; 3:5; Ps. 119:108.
- Zich gewillig bewijzen: Richt 5: 2, 9; 2 Kron.17:16 (het volk dat zich vrijwillig heeft aangeboden tot de krijgdsdienst; vgl. Jer. 38:17: gewillig naar de vorsten van Babel gaan); mijn vrijwillig volk: Ps. 110:3; Hoogl. 6:12 (?); vrijwillig om te gaan naar Jeruzalem: Ezra 7:13; om zilver en goud te brengen aan God: Ezra 7:15v; 8:28; om in Jeruzalem te wonen: Neh.11:2
- De Heere heeft Zijn volk vrijwillig lief: Hos.14:5

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. De Heere heeft Zijn volk vrijwillig lief. Niets verplicht Hem daartoe. Dat kunt u lezen in Hosea 14:5. Deze profetie in het laatste hoofdstuk van Hosea is een compleet wonder. De profetieën van Hosea zijn vol van het heilig recht van de Heere, van Zijn toorngericht over Israëel en van vermaan om de zondedienst te staken. Het is de tijd van koning Jerobeam de tweede (Noord Israëel): een tijd waarin alles voor het oog voorspoedig ging. Maar intussen ging Israëel van dag tot dag door met zondigen. Het vertrouwde op politieke grootmachten in de buurt. Het bracht het er schandelijk af en boog zich neer voor de stierbeelden te Bethel en Dan, inclusief de meest afschuwelijke vormen van ontucht; het leefde in een roes van seks en wellust. Men vloekte, loog, moordde hun medemensen, stal....Men vloekt, liegt, moordt, steelt, pleegt overspel. De leidlieden vooraan, de priesters voorop.

Zouden in zo'n tijd alle deuren naar Gods genade niet op het nachtslot zitten? Nee toch niet. Hosea mag het zijn volk voorhouden, dat er genade is voor ieder die terugkeert naar zijn God. Hoor, hoe Hosea het zegt: 'Ik (zegt de Heere) zal hun afkering genezen, Ik zal hen vrijwillig liefhebben; want Mijn toorn is van hem gekeerd' (Hosea 14:5; vgl. ook Jer.3:22).

De Heere laat Zich niet dwingen om Israëel te beminnen. Hij wordt er van binnenuit toe gedwongen. Hij heeft het uit eigen vrije wil lief. Hij neemt nog steeds redenen uit zichzelf om Zich over Zijn volk te ontfermen, delgt hun schuld uit en kruisigt zelfs ook de neiging tot het kwade in hen door Zijn Geest. Gelukkig de mens die van die liefde het voorwerp is geworden.

2. Als het er zo met ons voorstaat, weten we ons in heel ons leven en in al ons doen en laten aan Hem verbonden. Want Zijn Goddelijke liefde is een werkzame liefde en maakt van ons zelfopofferende mensen die weten wat het is om de Heere vrijwillig lief te hebben. Praktisch betekent dit, dat wij in ons kerkelijk leven in plaats van te spreken over kerkelijke belasting (verplichting van afdracht van tienden) beter over vrijwillige bijdragen van kerkleden kunnen spreken.

In de boven genoemde teksten wordt van bepaalde offers die de Heere instelde t.b.v. Zijn volk vaak betuigd, dat deze een zaak van vrijwilligheid was. Wat men uit zijn bezit omhoog hief (hefoffer) om het aan de Heere te geven, ondermeer tot instandhouding van de tempeldienst, mocht een zaak van vrije keuze zijn. Het moest allemaal niet noodgedwongen gebeuren en ook niet (zoals bij heidenen) om God te bewegen er iets voor terug te doen. 'Do, ut des' – ik geef, opdat u (mij) teruggeeft.

Wat de gelovige aan de Heere geeft, komt uit de beweegreden/ bewogenheid van het hart. Dat is ondermeer ook zo bij het hefoffer. Een verklaarder schrijft bij Ex 25:1-2: 'Zowel op de betekenis van de heffing als op de gezindheid, die bij de inzameling verondersteld wordt, ligt in deze verzen de nadruk. Een *terumá* ('heffing') is een bijdrage aan de cultus voor sacraal gebruik (vgl. o.a. Deut. 12:6, 11, 17; Ez. 45:1; 48:9). Volgens vs. 2 is deze heffing een vrijwillige zaak (*nádab* betekent 'iets vrijwillig doen'). Een juiste gezindheid is in dezen bepalend.'^{1, 2}

M.Henri schrijft bij deze tekst (vrij uit het Engels vertaald): Wij hebben alles verkregen uit Gods overvloed en daarom behoren wij alles te gebruiken tot Zijn glorie. Als wij leven uit Hem, moeten wij leven voor Hem...Het is een vrijwillige gave; het is niet voorgeschreven wat en hoe men moet geven; vgl. 2 Kor.9:2. Wij zouden niet alleen moeten vragen 'Wat moeten wij doen', maar 'Wat mogen wij doen voor God'. Wat wij ook maar geven, wij moeten het blijmoedig, niet met tegenzin en met weerzin, want God heeft de blijmoedige gever lief (2 Kor.9:7)...Als wij gezegend zijn met enig aanzienlijk succes in onze zaken..., mag terecht van ons verwacht worden, dat we meer dan gewoonlijk zullen doen voor de eer van God, wijgend onze winst redelijkerwijs aan de Heere met heel ons hart (Micha 4:13).

3. Vrijwillig de Heere dienen in alle dingen. Met offers, aan Hem toegewijd. Maar het is natuurlijk niet zo, dat wij er met een enkel offer (van een dier) er een perfecte godsdienst op nahouden. Daarom kan de God van Israël ook zeggen, dat Hij met het offeren in de tempel geen genoegen neemt. Zou Ik stierenvlees eten, of bokkenbloed drinken? Offert Gode dank en betaalt de Allerhoogste uw geloften (Ps. 50:13v). Heel ons leven dient een offer te zijn. Zo wordt ons ook in verschillende teksten op het hart gebonden, dat het dienen van God in alle opzichten een liefdedienst behoort te zijn.

Deborah en Barak zien ook de bereidheid van hun volk om voor de Heere te strijden (dus hun militaire dienst) als een genadige gift van de Heere die maakte dat volk zich vrijwillig had aangeboden om ten strijde te trekken (Richt. 5:2, 9). Dus zonder dat er een verplichting was van hogerhand (van een koning bijv.). Zie ook 2 Kron. 17:6. En Ezra ziet het al evenzeer als iets dat God in het hart heeft gelegd, als de mensen vanuit de ballingschap vrijwillig naar Jeruzalem gaan en hun zilver en goud bijeen brengen voor de tempeldienst (een vrijwillige

¹ Zo dr. F. C. Fensham, *Exodus* (De prediking van het Oude Testament); Nijkerk 1977, blz.187.

² In de commentaar van Keil-Delitzsch lezen we: 'The Israelites were to bring to the Lord a heave-offering (תְּרוּמָה) from רָוּם, a gift lifted, or heaved by a man from his own property to present to the Lord; see at [Lev 2:9](#)), "on the part of every one whom his heart drove," i.e., whose heart was willing

gave aan de Heere). En eenmaal in Jeruzalem boden, door loting, een op de tien mannen zich vrijwillig aan om in Jeruzalem te wonen (Ezra 7:15vv; Neh.11:1vv).

Kortom, Gods volk zal zeer gewillig zijn op de dag van Gods heirkraft (Ps.110:3).³ Niet alleen om Gods lof te zingen (Ps.119:108): Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten (Ps.119:83).

Wij kunnen en mogen intussen niet vergeten, dat niemand van huis uit gewillig is om heel zijn leven aan de Heere te wijden. Het grote twistpunt uit de kerkgeschiedenis over het al of niet vrij zijn van de wil van de mens (Augustinus - Pelagius; Luther - Erasmus) kan allen recht beoordeeld worden vanuit de belijdenis van David in Psalm 51: Zie ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen...; schep in mij een rein hart, o God en vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest.. (Ps. 51:7, 12). Alleen als Gods Geest ons wederbaart, wordt onze wil die slaafs gebonden is aan het kwaad, vrij om zich op God alleen te richten. Het is de Heere Die ons vrijwillig maakt. Als Hij de Hem toekomende plaats heeft gekregen in het hart van de mens, komt dat niet daarvandaan, dat Hij dat hart met geweld heeft veroverd. Integendeel, Hij wint ons in, Hij buigt onze wil en vertedert die, zoals in de Dordtse Leerregels is verwoord. Zie de Excurs aan het eind van deze voordracht.

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A Het Griekse woord voor vrijwillig/ gewillig is: ‘hekoon’ / hekoesioos’ .

II.A.a *Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (o.a.volgens Trommius)*

- De geest is wel gewillig...(Matth. 26:41; Mark.14:38)
- Zij hebben Hem dan gewilliglijk in het schip genomen (Joh. 6:21)
- Het schepsel is de ijdelheid onderworpen, niet gewillig (Rom. 8:20)
- Want indien ik dat gewillig doe (1 Kor.9:17)
- Ja boven vermogen gewillig geweest (2 Kor.8:3)
- Dat hij gewillig tot u gereisd is (2 Kor.8:17)
- Niet zou zijn als onder dwang, maar naar vrijwilligheid (Filem.:14)
- Opzicht...niet uit bedwang, maar gewilliglijk (1 Petr. 5:2)

II.A.b *Samenvatting + toepassing*

1. Volgens de boven genoemde tekst Rom. 8:20 zijn wij, schepselen in de noodtoestand van ons zondebestaan, tegen wil en dank aan de ijdelheid onderworpen. Er is in het leven van ons mensen zinloosheid, doelloosheid, uitzichtloosheid. Er zijn zoveel dingen waar wij niet uitkomen en waar we het nut niet van inzien. Het roept doemdenken op. Het mensenbestaan is als een vrouw in barensnood. En ook de schepping zelf zucht onder dit uitzichtloze bestaan. Er is zure regen. De eenzaamheid is vooral oudere mensen van het gezicht te lezen.

³ C. H. Spurgeon schrijft in *De Psalmen Davids* (vertaling uit het Engels door Elisabeth Freijstadt; deel 4 (Ps.93-118); Amsterdam, 2^e dr.; blz. 387: ‘Zij zijn gewillig om de oude mens, dat is: zichzelf, te kruisigen, opdat de nieuwe mens, dat is: Christus, een gestalte in hem verkrijge.’. En M.Henri past dit woord als volgt toe: ‘There is also a particular power, the power of the Spirit, going along with the power of the word, to the people of Christ, which is effectual to make them willing’.... Whoever are willing to be Christ's people, it is the free and mighty grace of God that makes them so.’

Duizenden vallen ten prooi aan de sluipmoordenaar van de kanker. Er is wereldwijd genocide en ga maar door. De techniek is ontzagwekkend ontwikkeld op alle mogelijke terreinen, zodat wij erin verstrikt zijn geraakt. In Geneve lijkt het mogelijk te worden, dat dingen sneller gaan dan het licht (in een deeltjesversneller diep onder de grond). Is dat allemaal niet te wijten aan de vloek die wij mensen in de zondeval van Gen.3 over ons hebben gehaald? Het was een zaak van de vrije wil. Maar nu zijn we er tegen wil en dank aan onderworpen. Intussen zucht het schepsel en hunkert naar de openbaring van het kindschap Gods in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

2. Gods kinderen dobberen maar niet voort op de wilde wateren van een verloren wereld. Zij hunkeren, zij nemen beslissingen en volgen met hart en ziel hun Heiland. Ook in het NT wordt in allerlei verbanden geschreven over de gewilligheid/ vrijwilligheid van mensen, in het bijzonder van de volgelingen van de Heere Jezus. Wij lezen van Jezus' discipelen, dat zij Hem gewillig in het schip nemen (Joh. 6:21). Zij zijn het die van bovenaf/ van binnenuit bewogen zijn of worden om Jezus ter wille te zijn. Maar intussen moeten zij er wel op bedacht zijn, dat de navolging van Jezus ook lijden met zich brengt.

Moeten wij de lijdensbeker niet gewillig leren drinken en Jezus' woorden tot Zijn discipelen in Gethsemane ook tot de onze maken: De drinkbeker die Mij de Vader gegeven heeft, zal Ik die niet drinken? (Joh.18:11). Zo was het bij de laatste avondmaalsviering van onze dochter Marijke ook: De drinkbeker der dankzegging die zij daar aangereikt kreeg, was voor haar ook de lijdensbeker van haar naderende dood. Maar ze mocht die, ziende op haar Leidsman Jezus, drinken.

We denken aan Jezus en Zijn discipelen in de hof van Gethsemané. Als de Heiland terugkomt uit zijn ontzaglijke gebedsworsteling met Zijn Vader, vindt Hij Zijn jongeren slapende. En dan roept Hij hen op om te waken en te bidden. Hij voegt er ook aan toe, dat de geest wel gewillig, maar het vlees zwak is. Zie Matth. 26:41; Mark.14:38. Jezus ontkent niet, dat zijn volgelingen gewillig/bereid zijn om wakker te blijven, maar excuseert hen in zekere zin ook om hun slapen, omdat Hij ook weet van de zwakheid van hun vlees. Ons uithoudingsvermogen en vermogen om staande te blijven, is immers ook na 'ontvangen genade' zeer beperkt.⁴

Wij worden elke minuut van de dag door verzoeken omringd. Daarom is het gedurig gebed ons zo nodig.

3. Overigens is het in de gemeente van Christus zo, dat men vrijwillig, soms zelf in armoede, voor anderen zorg draagt. Daarom schrijft Paulus in 2 Kor.8:3, dat de gemeenten van Macedonië, hoewel dezen zelf in uiterst moeilijke omstandigheden verkeerden, boven vermogen gewillig zijn geweest om te collecteren voor de heiligen van Jeruzalem. En dat uit kracht van een gewilligheid die door God in het hart is gewerkt. En zo is er ook bij Titus een gewilligheid om naar Korinthe te reizen en de inzameling van gaven voor dat

doel daar tot een goed einde te brengen (2 Kor.8:6, 17).

Ook met het oog op de (diaconale) inzameling van gaven voor armlastigen, zeker voor de heiligen in Jeruzalem, is de bereidheid om te geven en de volvaardigheid van het gemoed

⁴ De afbeelding toont Jezus in Zijn strijd in Gethsemane; Zijn discipelen slapen. Hun geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak. Schilderwerk (olie) van Giorgio Vasari.

daarin een groot goed. Denkt u maar aan de uitspraak van Jezus, ons bewaard in Hand. 20:35: Het is zaliger te geven dan te ontvangen.

Tot dit ruimhartig geven moet men mensen niet dwingen. Laat het een zaak van vrijwilligheid zijn. Want God heeft de blijmoedige gever lief. In die geest schrijft de apostel Paulus ook aan Filémon over zijn slaaf Onésimus. Filémon mag zijn slaaf weldadig behandelen (wellicht zelfs in vrijheid laten gaan). Maar daartoe moet hij niet gedwongen worden. Het moet vrijwillig ⁵gebeuren (Filémon14).

4. Tenslotte nog iets over de arbeid in de gemeente die naar Christus' naam is genoemd. Want indien ik dat gewillig doe.. (1 Kor.9:17). De verkondiging van Gods heilrijke boodschap is voor Paulus een halszaak en daarom een noodzaak. Paulus is 'gevorderd' door God Zelf. Hij kan er nooit meer mee ophouden. En hij wil het ook niet. Paulus predikt Gods heil van ganser harte/ gewillig. ⁶ In 1 Kor.9:17 schrijft hij: Indien ik dat gewillig doe....

Met diezelfde gewilligheid ⁷ wordt al het werk in Christus' gemeente gedaan. Ook het weiden van de kudde door de ouderlingen en hun opzicht over die kudde (zo 1 Petr.5:2). Zij die in de gemeente leiding hebben te geven, liggen soms wakker van al de zorgen over de kudde. Niet in het minst in onze tijd waarin pastoraat vaak crisispastoraat is en verwarring en kortsluiting in het gemeentelven aan de orde van de dag is. Maar als we het alles niet al zuchtende, maar met vreugde doen, is er in heel de wereld geen voortreffelijker werk. Want het is eeuwigheidswerk. ⁸

EXCURS

De Dordtse Leerregels (3, 10vv) zeggen van dit inwinnend, vertederend en gewillig makend werk van Gods Geest het volgende:

Maar dat anderen, door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, komen en bekeerd worden, dat moet men den mens niet toeschrijven, alsof hij zichzelf door zijn vrije wil zou onderscheiden van anderen, die met even grote of genoegzame genade tot het geloof en de bekering voorzien zijn, hetwelk de hovaardige ketterij van Pelagius stelt; maar men moet het Gode toeschrijven, Die, gelijk Hij de Zijnen van eeuwigheid uitverkoren heeft in Christus, alzo ook dezelfde in den tijd krachtiglijk roept, met het geloof en de bekering begiftigt, en uit de macht der duisternis verlost zijnde, tot het Rijks Zijns Zoons overbrengt, opdat zij zouden verkondigen de deugden Desgenen, Die hen uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht, en opdat zij niet in zichzelf, maar in den Heere zouden roemen, gelijk de apostolische schriften telkens getuigen.

Voorts, wanneer God dit Zijn welbehagen in de uitverkorenen uitvoert, en de ware bekering in hen werkt, zo is het dat Hij niet alleen het Evangelie hun uiterlijk doet prediken, en hun

⁵ Het Grieks heeft 'kata hekoesion' = naar vrijwilligheid. Vgl. Num.15:3 (een vrijwillig offer).

⁶ Het Grieks heeft 'hekoon' = vrijwillig (bijv. naamwoord)

⁷ Het Grieks heeft hekoesioos' = vrijwillig (bijwoord).

⁸ In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius' *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v. naadab. 2. Trommius' *concordantie*, s.v. vrijwillig/ gewillig; 3. dr. F. C. Fensham, *Exodus* (De prediking van het Oude Testament); Nijkerk 1973; 4. ISBE/ E-sword en Easten Bible Dictionary in Bible Works 5. Robertson's Word Pictures in Bible Works ad teksten NT; 6. E-sword (comm. M. Henri/ Keil-Delitzsch); 7. C. H. Spurgeon, *De Psalmen Davids* (vertaling uit het Engels door Elisabeth Freijstadt; deel 4 (Ps.93-118); Amsterdam, 2^e dr.

verstand krachtiglijk door de Heiligen Geest verlicht, opdat zij recht zouden verstaan en onderscheiden die dingen, die des Geestes Gods zijn; maar Hij dringt ook in tot de binnenste delen des mensen met de krachtige werking van dezelfde wederbarende Geest; Hij opent het hart, dat gesloten is; Hij vermurwt dat hard is; Hij besnijdt dat onbesneden is. In de wil stort Hij nieuwe hoedanigheden en maakt dat die wil, die dood was, levend wordt; die boos was, goed wordt; die niet wilde, nu metterdaad wil; die wederspanning was, gehoorzaam wordt; Hij beweegt en sterkt die wil alzo, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.

En dit is die wedergeboorte, die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking van de doden en levendmaking, waarvan zo heerlijk in de Schrift gesproken wordt, dewelke God zonder ons in ons werkt. En deze wordt in ons niet teweeggebracht door middel van de uiterlijke prediking alleen, noch door aanrading, of zulke manier van werking, dat, wanneer nu God Zijn werk volbracht heeft, het alsdan nog in de macht des mensen zou staan wedergeboren te worden of niet wedergeboren te worden, bekeerd te worden of niet bekeerd te worden. Maar het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige, en tegelijk zeer zoete, wonderlijke, verborgen, en onuitsprekelijke werking, dewelke, naar het getuigenis der Schrift, die van den Auteur van deze werking is ingegeven, in haar kracht niet minder noch geringer is dan de schepping of de opwekking der doden; alzo dat al diegenen, in wier harten God op deze wonderbaarlijke wijze werkt, zekerlijk, onfeilbaar en krachtiglijk wedergeboren worden en daadwerkelijk geloven. En alsdan wordt de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven en bewogen, maar, van God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf. Waarom ook terecht gezegd wordt dat de mens, door de genade die hij ontvangen heeft, gelooft en zich bekeert.